

Juha Varto

Adolf Reinach 1883-1917

Eräs varhainen fenomenologi

Adolf Reinach kuuluu fenomenologisen liikkeen Göttingenin ryhmään, jossa hän oli merkittävin fenomenologisen filosofian opettaja ja tutkimuksen innoittaja. Lukuisat varhaisemmat fenomenologit pitivät juuri Reinachia opettajanaan ja esikuvanaan, kun taas Husserl itse jäi selvästi tämän oppilaansa taustalle. Reinach pystyi, kuten Hedwig Conrad-Martius selvästi sanoo, antamaan selkeämmän ja toimivamman muodon fenomenologiin pyrkimyksille kuin omaa filosofiaansa jatkuvasti kehittävä Husserl.

Fenomenologia: avoin menetelmä

Husserl katsoi varhaisen teoksensa *Logische Untersuchungen* vain lähtökohdaksi uudenlaiselle filosofialle, jonkinlaisena pöydän puhdistamisena sille, mitä varsinaisesti piti tehdä. *Ideen* -teos tuli olemaan Husserlin filosofinen teos, jolle hän itse rakensi. Sen sijaan hänen Göttingenin oppilaansa näkivät *Logische Untersuchungen* -teoksen antamassa ajatustavassa ja tutkimusmallissa avoimen menetelmän, joka ei kaivannut filosofista kehittelyä vaan pikemminkin jatkuvaa uutta soveltamista, jotta menetelmän voima ja heikkoudet paljastuisivat.

Edith Stein, Hedwig Conrad-Martius, Alexandre Koyré ja Dietrich von Hildebrand pitivät Adolf Reinachia ja Reinachin kehittälemää fenomenologista tutkimusta varsinaisena suuntanaan. Nämä fenomenologit eivät muodosta mitään erityisen tunnettua ryhmää eikä näillä fenomenologeilla -historiallisista syistä johtuen - ole huomattavaa jälkikasvua. Mutta edelleenkin tämä Göttingenin ryhmä ja sen yksittäiset tutkimukset muodostavat fenomenologisen menetelmän ja asenteen puhtaimman esimerkin. Lukuisat luontoa, värejä, ääniä ja inhimillistä todellisuutta (valtiota, yhteiskuntaa, lakeja ja historiaa) koskevat yksittäiset tutkimukset ovat yhä uudelleen nousseet pintaan ja rikastuttaneet eurooppalaista tutkimusta.

Reinach kuoli, kuten niin moni muukin nuori filosofi, vuonna 1917 vain 34 vuotiaana eikä ehtinyt julkaista ainoatakaan omaa kirjaa. Tosin hänen käsityksensä fenomenologisesta tutkimuksesta oli, että kaikki on tehtävä kiireettä ja kärsivällisesti ja että yhden ihmisen anti voi parhaimmillaankin

olla melko pieni. Olennaisempaa kuin oman aseman pönkittäminen julkaisuilla tai oman filosofian varhainen profilointi oli keskustelu ja epäolennaisesta vapautuminen. Reinach viittaa tähän periaatteeseen usein keskusteluissaan Göttingenin ryhmän kanssa ja on selvästi tehnyt vaikutuksen tällä ajatuksellaan, koska niin moni muistaa muistuttaa juuri tästä periaatteesta. Fenomenologialla alkoi olla jo aivan alussa pyrkimystä oppirakennelmaksi, mikä on sinänsä ymmärrettävää, koska vastustajat ja käännynnäiset pystyvät yleensä ymmärtämään uusista ajatuksista vain sen, mikä niissä näyttää normilta.

Tiede olemuksista

Reinach piti erityisen tärkeänä, että fenomenologian ero transsendentaalifilosofiaan esitetään täsmällisesti ja suoraan. Ero Husserlin luontaiseen Kant-viehtymykseen näkyy jo tässä. Reinach ja Conrad-Martius korostivat erityisesti, että fenomenologia on tiedettä olemuksista. Tämän vuoksi kyse ei voi olla filosofiasta, joka edes kysyy subjektiivisen tietämisen perään; pääpyrkimys oli koko ajan objektiivisessa, joksi ymmärrettiin olemukset, jotka eivät voi olla tietoisuuden konstruktioita.

Myös Husserl puhuu *Logische Untersuchungen* -teoksessa olemusten riippumattomasta luonteesta. Tämä fenomenologian perusperiaatteeseen kuuluva ajatus tarkoittaa, että tutkimuksemme kohteena voivat todellisesti olla vain ilmiöt ja näissä ilmiöissä me pyrimme saavuttamaan olemuksen, josta on tietomme, ja joka paljastaa, mikä ilmiössä on yleistä.

Kaikki muut oletukset ovat tarpeettomia.

Reinach tosin itse näyttää uskovan ihmisestä riippumattomaan olioiden fyysiseen olemassaoloon sekä olemusten ideaaliseen olemiseen, mutta tämä ei hänen käsityksensä mukaan liity fenomenologiseen tarkasteluun vaan on uskomus, joka ei saa vaikuttaa tutkimukseen. Tämä on mielenkiintoinen asia, koska niin moni varhainen fenomenologi paljastuu intomieliseksi platonistiksi, joka kuitenkin samalla tietoisesti taistelee tätä filosofeille niin luonteenomaista ajatustaipumusta vastaan. Husserlhan itsekin oli samassa kurimuksessa ja lopulta antoi periksi ja muotoili Platonin ajatuksen ideaalisesta uudella tavalla, tavalla, jota piti fenomenologisena.

Reinach ja Conrad-Martius etsivät sen sijaan toisenlaista ratkaisua platonismiinsa: Reinach esittää selvin sanoin, että ilmiöiden meille fenomenologisen menetelmän kautta antamat olemukset ovat se, mitä me voimme ymmärtää olioilla, eikä ole mitään syytä erikseen pohtia tapaa, jolla nämä ovat olemassa, koska sillä ei ole merkitystä sille tieteelle, johon fenomenologinen menetelmä tähtää, siis tieteelle olemuksista. Tämä tiede ei muutu siitä, että me konstruoimme löydöksillemme statuksen vain rauhoittaaksemme metafysiikkaan taipuvaa päätämme. Tämä sama pätee näiden ajattelijoiden mukaan myös niissä tieteissä, joissa puhutaan reaalimaailmasta; myöskään tällöin olioiden tai tapahtumien olemassaolon tapa ei vaikuta tutkimukseen, joka kuitenkin aina tähtää ymmärtämään ilmiöiden noemaattisia - ei suinkaan eksistentiaalisia - piirteitä.

Reinachin mukaan jokainen tutkimus lähtee esioletuksista, jotka on - ainakin filosofisessa erittelyssä - tehtävä tunnetuiksi. Tavanomaiset esioletukset ovat vakiintuneita episteemisiä oletuksia, joilla ei ole mitään itsestään selvää statusta mutta joita ei myöskään kummemmin kyseenalaisteta. Kaikki tutkimustyö tekee tällaisia oletuksia ja joissakin yhteyksissä nämä oletukset voidaan katsoa jopa suotaviksi tai ainakin vaarattomiksi, kuten on laita luonnontieteellisessä tutkimuksessa. Filosofinen tutkimus on jo toinen asia ja fenomenologinen menetelmä onkin tarkoitettu tieteestä syntyneiden triviaalien oletusten puhdistamiseksi filosofisesta keskustelusta. Vakiintuneita tällaisia oletuk-

sia ovat mm. ajatus representaatiosta tiedon luonnetta pohdittaessa, ajattelu jonkinlaisena reflektiona, kuvittelukyky itselähtöisenä toimintana, tuntemukset ja tahtominen. Näiden avulla me pääasiassa muodostamme esioletuksen tarkastelumme kohteesta ja tietenkin myös siinä sivussa oletuksen maailmasta kokonaisuutena.

Reinach siis korostaa, että fenomenologia ei ole mikään uusi filosofian järjestelmä tai oppisuunta. Fenomenologia ja fenomenologinen tutkimustapa empiirisissä kysymyksissä on menetelmä, jonka avulla voidaan ottaa huomioon tarkasteltavan kysymyksen erityislaatu. Tämä tarkoittaa, ettei mitään edellä mainituista esioletuksista voida pitää tutkittavaan nähden annettuina vaikka ne ovatkin niin vakiintuneita ajatustottumuksia, että me useinkin pidämme niitä meistä riippumattomina.

Fenomenologian edellyttämä asenne (*Einstellung*) todellakin pakottaa Reinachin kysymään kaikkia kuvittelukykyä ase- tuksia ja pohtimaan niiden pätevyyttä. Mikäli jokin näistä muuttaa selvästi yksittäisessä tapauksessa tutkittavan ilmiön luonnetta jo ennen tutkimusta, ei ole muuta mahdollisuutta kuin hylätä tällainen esioletuksen antama lähtökohta. Fenomenologien aiempi tuima kritiikki kantilaisia ymmärryksen muotoja kohtaan ja myöhempi hyökkäys positivistien ultranaiveja maailman ositusoletuksia vastaan on ymmärrettävä tästä lähtökohdasta. Ennen tutkimusta ei voida tehdä mitään oletuksia tutkittavasta eikä sen ilmiöyhteyksistä, koska jokainen oletus kieltää etukäteen tutkittavan erityislaadun ja määrää sen jo joksikin muuksi.

Filosofisen tutkimuksen tehtävät

Reinachin ajatusta uudesta asenteesta voidaan kuvata seuraavasti:

Ensinnäkin: Fenomenologinen menetelmä pyrkii opettamaan meidät näkemään oliot, joita emme näe tavanomaisen arkipäiväisen suhtautumisemme vuoksi. Olennaista on, että näemme ne sellaisina kuin ne ovat oman olemuksensa mukaan ilman, että sallisimme esioletusten kuohia niitä. Reinach katsoo, että annettuna oleminen tarkoittaa sitä tapaa, jolla ilmiöt ovat silloin, kun niitä ei ole leimattu sen tyypillisillä esioletuksilla, joita edellä kuvattiin. Tämä ei tarkoita, että Reinach uskoisi meidän pääsevän irti tavastamme olettaa aina jo jotain, vaan hän näyttää tarkoittavan, että me yritämme tunnistaa ilmiön ja sen käsityksen, joka meillä siitä on etukäteen, ja käsityksen, joka meillä on siitä fenomenologisen menetelmän mukaan tarkasteltuna jälkikäteen. Me siis pyrimme selkeyttämään käsitystämme ilmiöistä, jotka meille on annettu.

Toiseksi: Me emme ole kiinnostuneita todellisuudesta siten kuin se on olemassa meistä riippumatta. Sillä ei ole meille merkitystä, koska me olemme tekemisissä sen kanssa, mitä on annettu ilmiöinä. Tämän vuoksi luonnollisessa asenteessa annetut oletukset ja uskomukset, jotka ovat yleensä yhtä lailla kulttuurisia ja biologisia - siis eläimelle tyypillisiä asenteita - ovat vailla merkitystä fenomenologisessa tut-

kimuksessa, koska nämä eivät tuo olemuksen tutkimukseen muuta kuin perustamattomia virheitä; tällaisia ovat mm. uskomukset, jotka koskevat olioiden luonnetta, olioiden ja ilmiöiden suhdetta ja olemusten olemassaolon tapaa. Reinachille luonnollisen asenteen sulkeistaminen ei ole mikään erityinen menetelmän osa vaan sulkeistetun asenteen synnyttämät kysymykset yksinkertaisesti eivät kuulu filosofiaan.

Kolmantena Reinach on kiinnostunut olemuksellisista suhteista (*Wesenszusammenhänge*) ja näissä ilmenevistä säännönmukaisuuksista (*Wesensgesetze*). Näissä on kyse olemuksellisista välttämättömyyksistä ja olemuksesta paljastuvista mahdollisuuksista.

Tällaiset piirteet ovat niin itsestäänselviä, että ne eivät tule triviaalisuutensa vuoksi luonnollisessa asenteessa esille ollenkaan eivätkä tavallisesti myöskään tutkimuksen kohteiksi. Juuri nämä piirteet kuitenkin määrittävät havainnollisimmalla tavalla, mitä olemuksen tutkiminen kokonaisuudessaan on. Esimerkiksi, kun me tutkiessamme värejä pidämme itsestään selvänä, että väri voi olla annettu vain jonkin ulottuvaisen kanssa, siis esineen värinä, tahtoo Reinach tässä kohdassa pitää värin erityislaatuana myös tätä ja katsoo, että ilman tällaisen suhteen tutkimista meillä ei ole käsitystä värin olemuksesta. Yleensä nämä olemukselliset suhteet ovat suoraan oivallettavissa ja ne voidaan myös kuvailla täysin kohdallisesti.

Reinach käyttää tässä yhteydessä ilmausta fenomenologinen a priori, jolla hän tarkoittaa, että jokin tietty piirre seuraa välttämättä tutkitun ilmiön olemuksesta ja tätä piirrettä ei tarvitse kummemmin perustella. Näin myös jokainen ilmiö tuo tullessaan välttämättä tutkimuksen kohteeksi olemukselliset suhteensa ja ne säännönmukaisuudet, jotka näin ovat päteviä. Tällöin siis a priori -luonne liittyy tutkittavaan ja paljastuu ilmiöstä eikä kyse ole tieto-opillisen subjektin ominaisuudesta. Tämä sanankäyttö, joka ei vastaa tavanomaista ajatustamme a priorista, kuvaa hyvin fenomenologisen menetelmän sitoutumista ilmiöön ja sitä, että kaikin tavoin pyritään kaihtamaan tieto-opillisiä kannanottoja. Tämä piirre on tullut myöhemmin esille uudella tavalla, kun fenomenologiassa - erityisesti Ranskassa - on korostettu, että filosofisessa tutkimuksessa ei ole kyse tietoisuuden konstituutiosta vaan tavasta, jolla käsitteet rakentuvat annetusta. Tämä ero, joka ei todellisesti ole mitenkään epäselvä, on ollut fenomenologisessa liikkeessä alusta asti hämärä, koska ajassa vallinneet kantilaiset virtaukset kielsivät eron siitä huolimatta, että *Logische Untersuchungen* -teoksen viides tutkielma osoittaa eron tunnistamisen tarpeelliseksi.

Reinachin jälkeenjääneet tutkimukset ovat fragmentaarisia ja tarkoitettut enemmänkin hänen omiksi muistiinpanoikseen. Erityisen mielenkiintoisia ovat ne alut, joita Reinach ehti kirjoittaa eettisen tutkimuksessa; tämä tarkoittaa erityisesti kysymystä, millä tavalla yksilöeettinen kokemus ja julkinen kansalaisoikeudellinen ajattelu saatahan suhteeseen keskenään. (*Die Überlegung: ihre ethische und rechtliche Bedeutung*, 1912, ja *Die apriorischen Grundlagen des bürgerlichen Rechts*, 1913.)

Reinach oli tunnustuksellinen protestantti ja hän oli omaksumut Martin Lutherin ajatuksista monia piirteitä, lähinnä sellaisia, joita myöhemmin tunnemme Jürgen Habermasin kommunikaation filosofiasta. Myös Reinach näkee tärkeänä yhteisen auktoriteettittoman perustan löytämisen oikeudelliselle ja eettiselle ajattelulle ja katsoo tämän mahdollistavan sellaisen etiikan, joka ei taivastele muodollisten maksimien kanssa vaan jossa voidaan esittää konkreettiset lähtökoh-

dat eräänlaiselle sosiaalietikalle. Tämä työ jäi Reinachilta pahasti kesken, mutta Max Scheler sai häneltä voimakkaita vaikutteita omia etiikan tutkimuksiaan varten. Erityisesti Schelerin pääteos (*Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik*, 1913-16) on monin osin kiittollisuudenvelassa keskusteluille Reinachin kanssa.

Koska Göttingenin ryhmän fenomenologian lähde oli Husserlin ensimmäinen fenomenologinen kirja, *Logische Untersuchungen*, on selvää, että myös Reinach oli kiinnostunut sen kaltaisista kysymyksistä, joista Husserlin kirja esittää uusia näkemyksiä. On muistettava, että omana aikanaan *Logische Untersuchungen* oli nimenomaan logiikkaa koskeva teos; sen myöhemmin saamat tulkinnalliset painotukset syntyvät vasta Husserlin seuraavan teoksen, *Ideen*, myötä. Kirjan ilmestyessä kyseessä oli taistelu kahdesta asiasta: logiikan ja psykologian suhteesta, sekä tiedon ja tietoisuuden sisältöjen suhteesta eli kysymyksestä, onko tieto samaa kuin tietoisuuden sisällöt vaiko jotain aivan muuta ja jos näin, niin mitä. Psykologistinen logiikka oli ollut vallassa Port-Royalin *L'Art de penser* -kirjasta alkaen, siis yli 200 vuotta, ja sen esittämän asenteen voittamiseksi *Logische Untersuchungen* antoi ehkä parhaat välineet, koska kirja käsitteli sekä psyykkisiä ilmiöitä että näistä riippumattomia tietoisuuden sisältöjä. Husserl nuiji tällä tekniikalla psykologistisen logiikan tehokkaammin kuin Leibniz tai matemaatikot ennen häntä.

Juuri tämä uusi tapa käsitellä logiikan ehtoja, siis perimältään sitä aluetta, mitä nyt kutsuisimme "logiikan filosofiaksi", kiinnosti myös Göttingenin ryhmää.

Päätutkimus: kieltävä arvostelma

Ilmeisesti juuri tämän asenteen innoittamana ja logiikan filosofisen mielenkiinnon vuoksi Reinach kirjoitti artikkelin aiheesta, joka näyttää kiinnostaneen häntä Husserlin teoksen vuoksi erityisesti, nimittäin kieltävän väitteen luonteesta (*Zur Theorie des negativen Urteils*, 1911).

Reinach käsittelee ongelmaansa melko vapaasti käyttäen sekä psykologista vakuuttavuuden kriteeriä, joka tietenkin on kaikenlaisen ilmeisyyden taustalla ja muodostaa myös Husserlin käsityksen mukaan tärkeän, itsenäisen aktiotoiminnan loogisessa tarkastelussa, sekä filosofis-

ta, lähinnä logiikan alaan kuuluvaa, erottelua asiointilan ja väitteen välillä.

Meillehän on, sekä psykologisesti että loogisesti, melko ilmeistä, mitä ajetaan takaa, kun esitetään myöntävä väite asiointilasta, esimerkiksi väitelausessa, joka sanoo, että tämä taulu on vihreä. Tarkastelemme tätä lausetta millä tavoin tahansa, voimme olla varmoja, että niin tietäminen, psykologinen vakuuttavuus, kokeminen kuin semanttiset ja loogisetkin seikat ovat tavalla tai toisella kuvattavissa ja useat niistä jopa ilmeisen havainnollisesti. Lauseen episteeminen anti on siis ilmeinen. Sama pätee pitkälti myös virheelliseen väitteeseen, joka sanoisi, että tämä taulu on valkoinen. Myöskään tämän virheellisen (tai epätoden) väitteen kohdalla emme kohtaa suurempia havainnollisuusongelmia.

Sen sijaan kieltävä väite, joka sanoisi, että tämä taulu *ei* ole vihreä, tai sanoisi, että tämä taulu *ei* ole valkoinen, edellyttää jo kerrassaan toisenlaisia näkökantaa. Tässä väitteessä tulee esille uusia psykologisia oletuksia, esimerkiksi oletus, että me voimme saada kokemuksen jostain sellaisena kuin se ei ole, jopa silloin, kun meillä ei ole edes vertailtavana se, mitä se on. Yksinkertainen korrespondenssi-periaate voi vielä tyydyttää jotakuta myöntävän väitteen kohdalla, mutta kuinka vakuuttua kieltävän väitteen kohdalla siitä, että on mahdollista asettaa vertailtaviksi asiointila ja väite, joka väittää jotain muuta. Tämä psykologinen kysymys ei ole vähäinen, koska se perimmältään paljastaa myös asiaan liittyviä

loogisia ja episteemisiä vaikeuksia. Ja niin edelleen.

Reinach päätyy ajattelemaan, että sekä myöntävä että kieltävä väite perustuvat samanlähöiseen vakuuttavuuteen ja kysyy, kohdistuvatko ne samaan asiointilaan. Reinach lähtee siitä, että myöntävä ja kieltävä väite joka tapauksessa syntyvät eri tavoin.

Pelkkä tietävän subjektin suuntautuminen maailmaan voi Reinachin näkemyksen mukaan synnyttää vain myöntävän väitteen. Sen sijaan kieltävä väite edellyttää subjektin tulkitsevaa kannanottoa, jossa on mahdollista päätyä vertailuun. Yleensä vakuuttavuus syntyy saattamalla annettu joko uskotuksi, sellaisenaan tarkoitetuksi tai kyseenalaistetuksi. Viimeinen tapaus liittyy kieltävään väitteeseen ja tällä Reinach tarkoittaa, että jokaisen kieltävän väitteen kohdalla tarkoitettu asiointila on saatettu kysymyksen alaiseksi: kysymällä asiointilan vakuuttavuutta on samalla asetettu erilleen ne kohteena olevat momentit, joista väite syntyy.

Tässä kysymisessä, kysymisen alaiseksi asettamisessa, on siis mahdollista vapaasti vastata niin tai näin, ja myös kieltävä vastaus viittaa samaan asiointilaan vaikkakin on syntynyt ilmeisen väitteen kyseenalaistamisesta.

Vakuuttavuudessa myöntävän ja kieltävän väitteen kohdalla on tietenkin eroja, sillä kysymys itsessään on jo asettanut annetun ilmiön jonkinasteisen epäilyksen alle.

Rinachia vastaan voi esittää selkeästi väitteen: jos kieltävä väite syntyy ilmeisen väitteen kysymyksenalaiseksi asettamisesta, silloin myöntävä ja kieltävä väite viittaavat eri asiointiloihin. Myöntävä viittaa annettuun asiointilaan ja kieltävä tähän myöntävään tai ainakin sen kyseenalaistamiseen. Ja jos vakuuttavuus on itse väitettä koskeva akti, voi se saada minkälaisia hahmoja tahansa ilman, että vakuuttavuus sinänsä pätevöittäisi kumpaakaan väitteen muotoa. Tämän vastahuomautuksen on esittänyt mm. Joseph Geysen tutkimuksessaan väitteen psykologisesta ja loogisesta erittelystä (1913) ja sen on toistanut moni vastaavaa kysymystä myöhemmin pohtinut.

Joka tapauksessa on selvää, ettei Reinachin mukaan olemassa negatiivisia olioita tai negatiivisia ilmiöitä; vihreän rinnalla ei ole olemassa ei-*vihreää*, *c*-äänen rinnalla ei ole olemassa ei-*c*-ääntä. Mutta sen sijaan on olemassa sekä positiivisia että negatiivisia asiointiloja. Reinach sanoo, että sellaisen olion kuin punainen ruusu olemisen myötä on annettu lukuisia positiivisia ja negatiivisia asiointiloja. Nämä perustuvat oliolliselle ykseydelle punainen ruusu, joka on olemassa, kun taas asiointilat ovat meille annetut ilmiöinä.

Reinach huomautta, että me tietenkin voimme puhua asiointiloista, joita ei ole annettu, samassa mielessä kuin voimme teknisesti erottaa olion sen olemassaolosta; siis, me voimme puhua mistä vain, ilman, että tämä määrittää loogisia kysymyksiä. Negatiivisilla asiointiloilla, joita ei edellä kuvatussa mielessä ole annettu, ei ole mitään vastaavuutta oliollisessa suhteessa. Sen sijaan näyttää selvältä, että oliot ja positiiviset asiointilat vastaavat toisiaan.

Reinach kysyy, miksi subjektia kiinnostaa negatiivinen asiointila, jos sitä ei sellaisenaan ole annettu. Kyseenalaiseksi laittaminen ei riitä selitykseksi. Ennen kuin mitään voidaan asettaa kyseenalaiseksi, sen on oltava tavalla tai toisella. Jos negatiivinen asiointila ei ole annettu reaalisten eikä ideaalisten oliollisuuksien maailmassa ja se on kuitenkin samalla tavalla objektiivinen kuin positiiviset asiointilat, kuinka tämän asiointilan voi käsittää?

Reinach itse on tyytymätön saavuttamiinsa erittelyihin ja ratkaisuihinsa. Hän huomaa, että vakuuttavuuden käyttäminen tässä johtaa melko epäselkoiseen psykologiseen vääntöön, josta ei voi tietää varmasti, tyydyttäväkö lopputulos ketään. Myöskään alkuperäisen ongelman, myöntävän ja kieltävän väitteen eron selvittäminen, ei lopulta onnistu tavalla, jonka Reinach oli asettanut päämääräkseen.

Vaikka Reinach epäonnistuu tyydyttävällä tavalla yhdistämään vakuuttavuuden ja väittämisaktin tarkastelun kieltävän väitteen kohdalla, Reinachin alustavat pohdinnat ovat kuitenkin olleet merkityksellisiä, sillä hän aloitti saksalaisessa logiikan tutkimuksessa yhden logiikan filosofian kehityskulun, jota sittemmin kehittivät Joseph Geysen, Gertrude Kahl-Furthmann ja myös itse Husserl *Formale und transzendentale Logik* -kirjassaan. Husserl päätyy Reinachin pohdintojen vuoksi ajatukseensa kategoriaalisista muodoista ja niiden korrelaateista; ajatus, joka edelleen on tutkimisen arvoinen. Tässä tutkimisessa Reinachin kirjan analyysi saattaa avata uusia kysymyksiä suhteessa nykyiseen keskusteluun väitteen statuksesta.